

اوپک در برابر بازیگران بین‌المللی نفت (به کارگیری مالیات بر کربن از سوی جهان صنعتی)

دکتر ناصر فرشاد گهر، استادیار

با پیدایش سازمان اوپک در سال ۱۹۶۰، این سازمان در نقش یک بازیگر جهان‌سومی، رویاروی با کارتل‌ها و کشورهای صنعتی، فراز و نشیب‌هایی را پشت سر نهاده است؛ آمادگی برای جهش (سالهای دهه ۶۰)، دوران فرازیایی (سالهای دهه ۷۰ میلادی)، دوران نشیب و فرود (تقریباً دهه ۸۰ تاکنون) دورانی گوناگون از روند عملکرد سازمان اوپک در برابر دیگر بازیگران بین‌المللی جهان نفت بوده است. از همین رو، اگر اوپک در سالهای دهه ۷۰ توان تولیدی برابر ۶۰ درصد تولید جهان را داشت، از دهه ۸۰ به بعد این مقدار بتدریج کاهش یافت، به گونه‌ای که در سال ۱۹۸۱ اوپک حدود ۴۰ درصد و در سال ۱۹۸۷ حدود ۳۰/۹ درصد و اکنون حدود ۴۰ درصد نفت خام دنیا را تولید می‌کند.

اگر بپذیریم، پایداری اوپک در شرایط بحرانی اثبات‌شدنی است، شناسایی موانع و متغیرهای سیاسی و اقتصادی نه تنها دلایل نشیب را آشکار می‌سازد بلکه بازگوکننده این حقیقت است که بدون از میان رفتن این موانع اوپک توانایی هماوردی با سایر بازیگران جهانی را ندارد.

در پُرس‌مان‌بازشناسی و قدرت‌یابی اوپک عوامل و متغیرهای گوناگون به میان می‌آیند. با تقسیم این متغیرها به دو گروه درون‌اوپکی و برون‌اوپکی، میان کاهش قدرت اوپک و تمامی این متغیرها پیوندی علت‌ومعلولی برقرار می‌شود. برخی از متغیرهای برون‌اوپکی عبارتند از: سیاست آژانس بین‌المللی انرژی، سیاست نفتی ایالات متحده آمریکا، نقش دول نفت‌خیز در حال توسعه، و... متغیرهای درونی مؤثر نیز عبارتند از: اعطای تخفیف در دادوستد نفتی، افزایش فروش نفت به شیوه پایاپای، افزایش معاملات تک‌محموله، ضعف تکنولوژی، بی‌ثباتی سیاسی کشورهای عضو، ناهمگونی ساختاری سیاسی - حقوقی اعضا، تعارضات ایدئولوژیک، و... در این میان تصمیمات کنفرانس سوم دگرگونی جو (COP3) که در چارچوب سازمان ملل و میثاق دگرگونی آب و هوا (FCCC) در کیوتو ژاپن و در دسامبر ۱۹۹۷ اتخاذ گردید، براه‌داف و نقش اوپک تأثیر بسیار دارد زیرا کشورهای صنعتی بزرگ جهان در زمینه کاهش انتشار دی‌اکسید کربن به توافق رسیدند و پیامد این سیاستها مالیات بر کربن بود که بر درآمد کشورهای اوپک تأثیر گذاشت. اوپک پیش‌بینی می‌کند که تا سال ۲۰۱۰ حدود ۱۸۰ میلیارد دلار و تا سال ۲۰۲۰ نزدیک به ۶۰۰ میلیارد دلار از دست خواهد داد.

باتوجه به نکات بالا، این پژوهش می‌خواهد نقش افزایش مالیات را بر اوپک و بازیگران صنعتی بررسی کند و با توجه به متغیرهای فوق جایگاه اوپک را تعیین نماید.